

Teríték

A vadászat nem ér véget az utolsó puskalövés eldurranásával. A holttestek, melyeknek egykori lakói nem tudták felvenni a versenyt a vadászok hordájával, egymás mellett fekszenek a földön. Élettelen testeik láthatatlan négyzetrácsok mentén helyezkednek el egymás mellett. A tetemekből kirakott forma két oldalán az egyenlet emberi tényezői, vadászok állnak, a harmadik oldalon két tűz lángja táncol a szélben. A jelenet egy kamera elsütésével megörökítésre kerül. Mindenki megkeresi a maga által lőtt fácánt, elbontják a terítéket. Vége a vadászatnak.

A legtöbb állat-ember kapcsolat alapja az állat bekövetkezendő halála. Testükből hasznót nyerünk, mint húst és egyéb alapanyagokat. Ezeknek az állatoknak a létezését mi rendeljük el azért, hogy egyszer megölhessük őket. Ez az állatölés utilitárius, rideg, mechanikus. A húsipar tudatosan el is rejti ezt az ölést, azt közvetítve ezzel, hogy az szégyenteljes. Ezzel ellentétben a vadászatot a büszkeség, szenvedély, vágy, „blood lust” jellemzi. A vadászat olyan ölés melynek elkövetői ünneplik azt, nem titkolják, be is mutatják. Az állatölés az identitásuk része.

Ebben a szövegben Garry Marvin vadászat definícióját használom, ami az európai és észak-amerikai gyakorlatokra vonatkozik.¹ (Továbbá nem a kizárólag húsert folytatott vadászatról beszélek, hanem a sportból történő gyakorlatról.) Az emberi vadászat egy kulturális, nem pedig természeti gyakorlat. A vadász mindig egy bizonyos kultúra tagja, aki egy bizonyos térben és időben él. Ez meghatározza milyen technológiákkal, nézetekkel és hittel közelíti meg a gyakorlatot. A vadásznak előre megfogalmazott célja az állat megölése, nem spontán vagy véletlen. Lényeges az állat faja. Ha egy állatot vadásznak az azt jelenti, megérdemli a figyelmet és tiszteletet. Az állatnak lehetősége van menekülni, küzdeni az életéért. A vadász nem a saját kulturális terében mozog, ahova az állatot kényszeríti, mint például egy sertéstelepen. A „vadonban” nem tudja teljesen irányítani sem a környezeti tényezőket, sem az állatot. A vadászat egy kihívás, amiben az állat győzedelmeskedhet a vadász felett. Az állat esélyt „kap” a vadásztól, ha elég ügyes megtarthatja életét. Más állatöléseknél, ha az ölést elrendelik, akkor az feltétel nélkül bekövetkezik, az állat passzív résztvevője az eseménynek. A vad viszont aktív és reaktív, enélkül a gyakorlat elveszítené értékét. Az ölés milyensége fontosabb magánál az ölésnél. Ezeknek a vadaknak alapvetően nincs közvetlen kapcsolata az emberekkel, a vadász egyik célja, hogy létrehozza azt, addig míg az állat el nem menekül vagy meg nem hal.

A haszonalapú állatölésektől a reprezentáció terén is jelentősen eltér a vadászat. Míg a vágóhidat egy körülményesen fenntartott köd veszi körül, addig a vadászok aktívan reprezentálják tevékenységüket és magukat különböző módokon. A vadász saját testén viseli

identitását, a vadászok ruházata könnyen felismerhető. A nem terepen hordott vadászruházat a közösséghez tartozást jelzi. Otthonaikat is díszítik vadászati mementókkal, vadászbútorokkal, trófeákkal, bőrökkel, fegyverekkel, festményekkel. A vadászfestészet gazdag múlttal rendelkezik. Ez azzal magyarázható, hogy mikor és kinek volt lehetősége vadászni. A feudális korban a földesúr a föld birtokosaként rendelkezett afelett, ki vadászhat a birtokán.² Társadalmi rangtól függött ki vadászhatott. Aki sportból vadászhatott azt is megtehetette, hogy festményeket, díszes fegyvereket és felszereléseket rendeljen. Így a vadászat mementói státuszszimbólumok is voltak. A festmények, trófeák és bőrök mind a vadász rangját és politikai hatalmát jelképezték. A korai vadászgyűjtemények a taxidermia technikák hiányosságából eredően, csak könnyen tartósítható maradványokból, mint koponyákból, agancsokból és agyarakból álltak. Ezeket a csontokat fapajzsokra rögzítették (és rögzítik ma is), a pajzsra a dátumot és a vadász nevét jegyezték fel. A kitömött trófeák a 19. században jelentek meg. Ezek a trófeák megadják a lehetőséget, hogy oly módon vizsgáljuk a kitömött egyedet, ahogy azt életében nem engedte volna. Az állatból egy köztes dolog lesz: állat és tárgy, halott és halhatatlan. Nyugodt arcuk azt sugallja, hogy beletörődtek sorsukba, lélekmentes üvegszemű tekintetük viszont hamis. A trófea nem a megölt állatról szól, hanem halálának eseményéről, a vadász emlékééről, az izgalomról, a feszültségről és a beteljesedésről.

A tehetős vadászok változatos festményeket rendeltek. A vadászat több szakaszában ábrázolták őket: csoportos festmények, portrék a vadászkutyával, jelenet a vadról, vaddal együtt, élő, sebesült, életéért küzdő, halott vaddal, vadászat előtt, közben és után.³ Kiemelendő Sir Edward Landseer festészete, aki szarvas ábrázolásairól ismert.⁴ Szenvedélyes érzelmi töltetű festményein az életükért küzdő, kutyák elől menekülő vagy már magányosan halott nemes szarvasbikákat ábrázolt. Festményei annyira elismertek voltak a kitömők körében, hogy Montagu Browne könyvében azt tanácsolta teljes alakos taxidermia jelenetek elkészítéséhez társai vegyék alapul Landseer festményeit.⁵

A fotótechnikák megjelenését követően a vadászok ezt a médiumot is használatba vették. Az első vadászfényképek stúdiókban készültek.⁶ A vadász fegyverével, esetleg kutyájával és halott apróvaddal pózol. Majd később a terepen készült fotók és a kamerák elterjedésével az amatőr fényképek is megjelentek. Ma már szinte minden vadászatra jellemző a vadászat előtti csoportkép készítése. Valamint gyakoriak az egyalakos fényképek, ahol a büszke vadász az elejtett apróvad nyakát, lábát fogva mosolyog a lencsébe vagy a földön térdelve markolja a szarvasbika agancsát, hogy fejét a kamera felé tartsa. A vadászatok látványos végét, a terítéket is fotóval örökítik meg.

A teríték szigorú szabályok betartásával készül. Ez egyfajta ravatal az állatoknak, ahol a vadászok tiszteletüket adják nekik. A vadakat jobb oldalukra egymás mellé fektetik. Az állatok elhelyezését illetően is hierarchiát alkalmaznak a fajok között. Apróvadakat illetően a teríték elejére mindig a ragadozók kerülnek, majd a szőrmevadak és a szárnyasvadak. Fajon belül a hím egyed kerül a nőstény elé. A nagyvadak az alábbi sorrendben követik egymást: gímszarvas, dóm, vaddisznó, muflon, őz. A teríték köré keretként tűlevelű vagy nemes lomblevelű ágak kerülnek, egyik oldalon tüzet gyújtanak. Az emberek elhelyezése is hierarchián alapszik. A vadászok a vadak előtt, a hajtók, kutyavezetők, kürtösök a vadak mögött. A vadászatot lezáró rituálék után készülhet fotó a terítékről. Pályamunkaként beadott festményem a terítéket veszi alapul.

A festmény egy fácánterítéket ábrázol. A fácánvadászat egyik típusa az előnevelt fácánok vadászata. Tenyésztők fogságban keltetnek és nevelnek fácánokat vadászok megrendelésére. A vadász megrendeli az adott mennyiségű madarat, majd a tenyészetéről elviszik őket egy másik területre, ahol az elengedett madarakra lőnek a vásárlók. Ez a fajta vadászat alapvetően kilóg a többi gyakorlat soraiból. Az előnevelt fácán vadászat lényege a sport, a szórakozás. (Ha a hús lenne a cél, akkor ugyanúgy vágnák le őket, mint házasított baromfi rokonaikat.) Valamint ebben az esetben a természettel, a vadon élővilágával való kapcsolódás indoka sem állja meg a helyét, mivel állatok által tenyésztett madarakról beszélünk, akik csak a vadászat alkalmával találkoznak először az emlegetett „természettel”. Az előnevelt fácánok nem a saját előhelyükön próbálnak elmenekülni a vadászok elől. Valójában nem vadállatok, de nem is házasítottak. Emberek rendelték el a világrajövetelüket, egész életüket meghatározták, majd szabadságuknak legtöbbször egy puskalövéssel véget vetnek. Hacsak nem menekülnek el sikeresen, akkor egész életüket emberek döntései határozzák meg. Életében és halálában is birtokolják.

Ezek a nagyszabású, sokszor csoportos fácánvadászatok után készült terítékek rendkívül látványosak. A színes és tarka kakasok és tyúkok sokszor felváltva vagy külön sorokban szabályos alakban fekszenek a földön. Ezek a madarak, akik rejtőzködő nőstényegyedeit szinte soha nem vesszük észre, esetleg egy magányos kakast pillantunk meg, ahogy a gabonamezőből kidugja a fejét. Ekkor viszont egyszerre rengeteget látunk olyan testtartásokban, amit életükben sosem vettek volna fel, tagadhatatlanul halottak. Ezeket a friss halott természeti tényezőket szabályos formákba rendezik. Haláluk bekövetkezésével tárgyakká válnak, nyakuktól lógatva szállítják őket, majd „csinos” formákba rendezik őket a földön.

A festményem egy ilyen terítéket ábrázol. Különböző fapácokat és tintákat alkalmaztam, a pác a terítéket keretező faágakat idézi. A vásznat 15 egységre osztottam, ezeken helyezkednek el egyesével a halott madarak, felváltva a tyúkok és kakasok. A terítékeken kimért téglalapokban

számként, egymástól nem megkülönböztetve fekszenek az elejtett vadak. A festményen a teríték szabályait követve négyzethálós rendszeren belül jobb oldalukra fektetve, kis távolságra egymástól festettem meg őket. Bő vízzel festettem a vászonra a szilüetteket, majd a nemhez tartozó színeket elhelyeztem a vizes formákba. A víz, pác és tinta ekkor nehezen irányítható, akárcsak a hajtott vad. A színt a víz mozgatja, nem lehet felette uralkodni. A technikából adódóan az egyes madarak, mint a valós egyedek, megismételhetetlenek, egyediek. A kakasok sötétebbek és élénkebbek, a nőstények ugyanazokat barnákat viselik, mint a háttér, amin fekszenek. A fácántyúkok tollazata a bujdosásra alakult ki, így a festményen sem olyan feltűnőek, mint a díszes hím társaik. Valamint a vadászok is büszkébbek a hím egyedek elejtésére (még akkor is, ha azokat könnyebb észrevenni vadászat közben).

A teríték készítésével a vadászok az állatokat emberi eredetű, kimért, geometriai rendszerekbe helyezik, ezzel a természet felett aratott győzelmet, dominanciát és hatalmat nyilvánítják ki. Ez a vadász sikerének, vágyának beteljesülésének mércéje, a teritékről készült fénykép a sikeres ölések mementója.

Felhasznált Irodalom:

¹MARVIN, Garry: *Wild Killing: Contesting the Animal in Hunting in: Killing Animals – The Animal Studies Group* (University of Illinois Press, 2006)

²POLQUIN, Rachel: *The Breathless Zoo: Taxidermy and the Culture of Longing* (The Pennsylvania State University Press, 2012)

³RADVÁNYI, Orsolya szerk.: *Művészet és vadászat: Válogatás a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből* (Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2021)

⁴DONALD, Diana: *Pangs Watched in Perpetuity: Sir Edward Landseer's Pictures of Dying Deer and the Ethos of Victorian Sportsmanship in: Killing Animals – The Animal Studies Group* (University of Illinois Press, 2006)

⁵BROWNE, Montagu: *Practical Taxidermy: A Manual of Instruction to the Amateur in Collecting, Preserving, and Setting Up Natural History Specimens of all Kinds: To Which is Added a Chapter Upon the Pictorial Arrangement of Museums* (Legare Street Press, 2022)

⁶MECHLING, Jay: *Picturing Hunting in: Western Folklore*, Tél-Tavaszi, 2004, vol. 63, No. 1/2, Hunting Fishing, pp. 51-78 (Western States Folklore Society)

Nándori Judit: Teríték, fapác és tinta vásznon, 200 x 150 cm, 2024